

**SCIENCE**  
**PROBLEMS.UZ**

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences  
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar  
fanlarning dolzarb  
muammolari**

5-son (4-jild)

**2024**

# **SCIENCEPROBLEMS.UZ**

## **ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

*№ 5 (4) - 2024*

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-  
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

**ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES**

**ТОШКЕНТ-2024**

## **БОШ МУҲАРРИР:**

Исанова Феруза Тулқиновна

## **ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:**

### *07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:*

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

### *08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:*

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

### *09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:*

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

### *10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:*

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

#### 12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

#### 13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибраҳимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

#### 19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

#### 22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сейтов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

#### 23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

---

### ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

---

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари**” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

**Муассис:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

#### Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: [scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

#### Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

## MUNDARIJA

### 07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA) .....	16-26
<i>Elmurotov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI .....	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI .....	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.) .....	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI .....	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ .....	47-52
<i>Далакъян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ .....	53-56

### 08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ .....	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ .....	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI .....	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA .....	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ .....	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI .....	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ .....	102-111

*Мараимова, Умида Исмаилжановна*

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА  
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР ..... 112-120

*Askarova Sevvara Baxtiyorovna*

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING AHAMIYATI ..... 121-125

### **09.00.00 – FALSAFA FANLARI**

*Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна*

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК  
АСОСЛАРИ ..... 126-133

*Rizaev, Nodir Sobirovich*

XX ASR BOSHLARIDA BUHORO JADIDLARINING IJTIMOYIY- SIYOSIY QARASHLARI ..... 134-138

*Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна*

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ  
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ ..... 139-144

*Shokirov Tohirjon Nurmatmatovich*

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING VAHS MAVZULARI ..... 145-149

*Ulug'murodov Elyor Saydulloevich*

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFIIY TAJRIBANI O'RNI VA AHAMIYATI ..... 150-154

*Ganiev Sherxon Meytanboevich*

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI  
NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI ..... 155-164

### **10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI**

*Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi*

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING  
TADQIQI ..... 165-178

*Chorieva Iroda Kurbonboevna*

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING  
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI ..... 179-183

*Sharipov, Abdulaziz Akmalovich*

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI ..... 184-188

*Urinova Tursunoy Urin kizi*

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA  
YO'LLARI ..... 189-193

*Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна*

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ ..... 194-199

*Eshniyazova Maysara Beknazarovna*

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI ..... 200-208

*Nazarov, Sardor Shamurodovich*

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING  
QIYOSIY ASPEKTDI O'RGANILISHI ..... 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK .....	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ .....	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ .....	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ .....	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ .....	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI .....	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI .....	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI .....	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR .....	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA .....	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI .....	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI .....	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> OYBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI .....	282-285
<b>12.00.00 – YURIDIK FANLAR</b>	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ) .....	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ .....	291-298



<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ .....	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ .....	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ .....	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR .....	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA PLASTIK CHIQUINDILARDAN FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI .....	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI .....	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ .....	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> РАҚАМЛИ ОСИҚ МАНБАЛАР ВА УЛАРДАН РАҚАМЛИ КРИМИНАЛИСТИКАДА FOYDALANISH .....	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ .....	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ .....	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> МУҲИМ РАҚАМЛИ ИНФРАТУЗИЛМАЛАРГА НИСБАТАН АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ҲУЈУМЛАР VA ULARNING OLDINI OLISH .....	379-383
<b>13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI</b>	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI .....	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> ОБЪЕКТГА YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH .....	389-393

<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon oqli</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI .....	394-398
<i>Закирова Зулхумор Зоиржоновна</i> МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ .....	399-404
<i>Eshnazarov Murod Karimovich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH .....	405-410
<i>Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich</i> TALABA QIZLARING SUZISH MALAKA VA KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV .....	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjonovna</i> INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH .....	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI .....	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI .....	427-432
<i>Axmedov Akmal Yusufovich</i> OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING MUHIM MEZONLARI .....	436-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH .....	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH .....	445-449
<i>Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович</i> ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ .....	450-456
<i>Абатов Жалғасбай Орынбаевич</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ .....	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM - TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI .....	464-468
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI .....	469-476
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i> ХИТОЙ ТА'LIM ТИЗИМИНИНГ О'ЗИГА ХОС ЈИНАТЛАРИ .....	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI .....	484-489
<i>Есанова Гулчеҳра</i> ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ .....	490-497

# ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

## CONTENTS

### 07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

<i>Ismailov Ubaydulla Mamat ugli</i> THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE SUYURLITEPA SITE) .....	16-26
<i>Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich</i> QUESTIONS OF GENESIS OF Keltaminora Culture.....	27-33
<i>Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna</i> FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE .....	34-37
<i>Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli</i> PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS (1925-1946 YY.) .....	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE MIDDLE EAST AND ASIA MINOR .....	42-46
<i>Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna</i> HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING .....	47-52
<i>Dalakyan, Janna Seyranovna</i> CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE SOLUTIONS .....	53-56

### 08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

<i>Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich</i> WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE TOURISM NETWORK .....	57-62
<i>Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li</i> STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF PROVISIONS .....	63-71
<i>Rakhmatov, Adkham Itolmasovich</i> ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM .....	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY .....	81-85
<i>Madaminov, Inomjon Ozodovich</i> THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES .....	86-93
<i>Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS .....	94-101

<i>Kuliboyev, Azamat Shonazarovich</i> IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS .....	102-111
<i>Maraimova, Umida Ismailjanovna</i> CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS .....	112-120
<i>Askarova Sevvara Bakhtiyorovna</i> THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY .....	121-125

### 09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

<i>Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna</i> AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES .....	126-133
<i>Rizayev, Nodir Sobirovich</i> SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY .....	134-138
<i>Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna</i> PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT .....	139-144
<i>Shokirov Takhirjon Nurmamatovich</i> KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART .....	145-149
<i>Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY .....	150-154
<i>Ganiyev Sherxon Meytanbayevich</i> FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD .....	155-164

### 10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Dalievа Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi</i> THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY .....	165-178
<i>Chorieva Iroda Kurbonboevna</i> CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS .....	179-183
<i>Sharipov, Abdulaziz Akmalovich</i> STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS .....	184-188
<i>Urinova Tursunoy Urin kizi</i> PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION .....	189-193
<i>Normatova Shoira Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna</i> METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION .....	194-199
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN” AND «ARBA'IN” .....	200-208

<i>Nazarov, Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS .....	209-213
<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC .....	214-218
<i>Berdieva, Zulfiya Safarovna</i> USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES .....	219-223
<i>Adilova Dilorom Kadirovna</i> DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN .....	224-230
<i>Khasanova Yulduz Mukhtor kizi</i> LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST .....	231-236
<i>Olimova Khurshida Vaydillaevna</i> STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK .....	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION .....	244-247
<i>Normamatov Farrukh Komiljon ugli</i> THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE .....	248-253
<i>Fakhriddin Yakubov</i> CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE .....	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE .....	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN .....	265-269
<i>Amonova Dilshod Azamatovna</i> THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE .....	270-276
<i>Tukhtaeva Dildora Zokirovna</i> THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES .....	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS .....	282-285
<b>12.00.00 - LAW</b>	
<i>Nodirakhon Abdurakhmanova</i> LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS) .....	286-290
<i>Turgunov Murodjon</i> EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO" .....	291-298

<i>Sultonov Muxsinjon Muqimovich</i> THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION TECHNOLOGY .....	299-309
<i>Xodjiyev Yunus Muxitdinovich</i> SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY .....	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW .....	316-330
<i>Nurullayev Shokhrukh Shukhratillaevich</i> DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE CONSTRUCTION FIELD .....	331-337
<i>Otamirzaev Oybek</i> LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCE .....	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION .....	342-349
<i>Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich</i> PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC FEATURES .....	350-357
<i>Normurodova Behruza Kholmuminovna</i> DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS .....	358-366
<i>Nematov Azizbek Golibjon o'g'li</i> THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION .....	367-373
<i>Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna</i> THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY .....	374-378
<i>Urazbayev Laziz Shuhrat ogli</i> ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION .....	379-383
<b>13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES</b>	
<i>Khudoyberganov Doniyor</i> THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER STUDENTS .....	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Khikmatovich</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING LANGUAGES .....	389-393
<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli</i> THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS .....	394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING .....	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH .....	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS .....	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING .....	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING .....	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN .....	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION .....	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE .....	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS .....	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS .....	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY .....	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION .....	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION .....	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Xamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM .....	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION .....	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS .....	490-497

**Received:** 22 April 2024

**Accepted:** 1 May 2024

**Published:** 10 May 2024

*Article / Original Paper*

## **CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN**

**Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li**

Jizzakh State Pedagogical University, Associate Professor of the Faculty of Physical Culture

Email: [dilshod198901@gmail.com](mailto:dilshod198901@gmail.com)

**Abstract.** This article discusses the development of school-age children through engagement in active games and sports, emphasizing the enhancement of their self-expression, independence, creativity, and self-affirmation capabilities. It also promotes the acquisition and refinement of various motor skills, the improvement of physical fitness, and demonstrates the positive impact on the quality and quantity aspects of physical activity.

**Key words:** open play, plot, dynamic content, rules, physical activity, motor game tasks, creativity, game situation, child relationships, sports exercises, sports games, phase orientation, running, jumping, swimming, water endurance, simplified rules, technical elements of games, playground.

## **BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI**

**Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li**

Jizzax davlat pedagogika universiteti, Jismoniy madaniyat fakulteti dotsenti

**Abstract.** This article discusses the development of school-age children through engagement in active games and sports, emphasizing the enhancement of their self-expression, independence, creativity, and self-affirmation capabilities. It also promotes the acquisition and refinement of various motor skills, the improvement of physical fitness, and demonstrates the positive impact on the quality and quantity aspects of physical activity.

**Key words:** open play, plot, dynamic content, rules, physical activity, motor game tasks, creativity, game situation, child relationships, sports exercises, sports games, phase orientation, running, jumping, swimming, water endurance, simplified rules, technical elements of games, playground.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N63>

**Kirish.** Maktabgacha ta'lim muassasasida harakatli o'yin jismoniy tarbiyaning ajralmas vositasidir. Bolalar o'yindan zavqlanishadi va "mushak quvonchini" his qilishadi. O'yinning hissiy foni katta jismoniy faoliyatga erishishga imkon beradi. Bu turli motorli ko'nikmalarni egallash va takomillashtirishga yordam beradi, ishtirokchilarning jismoniy tayyorgarligini oshiradi va vosita faoliyatining sifat va miqdoriy jihatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ochiq havodagi o'yinlar organizmning a'zolari va tizimlarining funktsional rivojlanishini faollashtiradi, turli analizatorlar, asab jarayonlari funktsiyalarini yaxshilashni rag'batlantiradi, qo'zg'alish va tormozlash jarayonlari o'rtasidagi muvozanatni saqlashga yordam beradi.

Harakatli o'yinlarda bolaning shaxsiy rivojlanishi uchun katta imkoniyatlar mavjud. Maqsadli pedagogik ta'sirga ega ochiq o'yinlar, vosita qobiliyatlarini tarbiyalash bilan bir qatorda o'zini namoyon qilish mustaqillik, ijodkorlik, o'zini o'zi tasdiqlash qobiliyatini



rivojlantirishni rag'batlantiradi. Birgalikda o'yin faoliyati keyingi hayotda ko'pincha barqaror bo'lib chiqadigan va ko'pincha shaxsning umumiy yo'nalishini oldindan belgilab beradigan qiymat yo'nalishlariga dastlabki yo'nalish beradi. Mobil o'yinlarning, umuman o'yinlarning paydo bo'lishi uzoq o'tmishda ildiz otgan. Tarixan har bir xalq o'ziga xos milliy o'yinlarini jamlagan. Ular o'yinchilarning butun guruhlarini faol vosita faoliyatiga jalb qildilar. Qoida tariqasida ko'chada olib borildilar, buning natijasida ular davolanishning muhim vositasiga aylandi.

Pedagogik fikrning bosqichma-bosqich rivojlanishi odamlar orasidan ta'limga eng mos keladigan o'yinlarni tanlash imkonini berdi. Pedagogik jarayonda P.F. Lesgaft ochiq o'yinlardan foydalanish bo'yicha ilmiy asoslangan qarashlari mavjud. U o'yinlarning fiziologik va psixologik ahamiyatini, ularning ongli harakatlarni ta'minlash, harakatlarni boshqarish qobiliyatini rivojlantirishdagi rolini ochib berdi. Olim o'yinlarni bolani hayotga tayyorlaydigan mashqlar deb hisoblagan. E.A. Arkin ochiq havoda o'ynashni bola rivojlanishining ajralmas vositasi deb hisobladi. U o'qituvchi buni boshqarishi kerakligini ta'kidladi: tushuntirish o'tkazing, rollarni taqsimlang, o'yinda ishtirok etishingiz kerak bo'lganda va xulosa qiling.

**Adabiyotlar tahlili va metodologiya.** Ochiq o'yinlarni tashkil etish va boshqarish usuli zamonaviy mualliflarning asarlarida ochib berilgan. A.I. Bykova, T.I. Osokina, E.A. Timofeeva, N.V. Potexin, E.Ya. Stepanenkova bolalarning jismoniy va aqliy rivojlanishi uchun ochiq havoda o'ynaladigan o'yinlarning muhimligini ta'kidlaydi, o'yin faoliyati tufayli bola makon va ob'ektiv haqiqatni o'zlashtirganini ko'rsatadi. Olimlarning asarlari maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ochiq o'yinlarning turli tasniflarini taqdim etadi. O'yinlar bolalarni tashkil qilish printsipiga ko'ra yakka va jamoaviy o'yinlarga bo'linadi; Yosh printsipi bo'yicha esa kichik, o'rta, katta maktabgacha yoshdagi o'yinlar; Harakat turlari bo'yicha yugurish, sakrash, muvozanat, uloqtirish, toqqa chiqish bilan o'yinlar; Vosita qobiliyatlari bo'yicha tezlik-kuch qobiliyatlari, tezlik, chidamlilik, epchillikni rivojlantiruvchi o'yinlar; Harakatlarning intensivligi darajasiga ko'ra yuqori, o'rta, past harakatchanlik o'yinlari; Mazmuni xususiyatlariga ko'ra qoidalarga ega mobil o'yinlar: syujetli va syujetsiz; Sport o'yinlarining elementlari: basketbol, futbol, xokkey, badminton va boshqalar.

Bolaning motorli ko'nikmalarini rivojlantirish uchun eng muhim narsa ochiq o'yinlar mazmunining xususiyatlariga asoslangan tasnifdir. Bolalar bog'chalari amaliyotida qoidalar (syujet va syujetsiz) bilan ochiq o'yinlar keng tarqalgan. Ushbu turdagi o'yinlar uchun xarakterli xususiyat shundaki, ular bolalar tajribasi, ularning atrofdagi hayot haqidagi bilimlari asosida qurilgan. Syujetning rivojlanishi uchun asos - tanish tasvirlar (quyonlar, hayvonlar, qushlar va boshqalar), odamlar hayotidan epizodlar, tabiat hodisalari. O'yinda bola ularga taqlid qiladi. Syujetsiz o'yinlarda syujetni o'ynash bilan bog'liq bo'lmagan motorli o'yin vazifalari mavjud, ularda o'yin harakatlari mavjud emas. Har bir bola mustaqillik, tezlik va epchillikni talab qiladigan muayyan vosita vazifasini bajaradi. Syujetli va syujetsiz ochiq o'yinlardan kompleks foydalanish ularni mohirona boshqarishni ta'minlaydi [1,2,3,4]. Ochiq havoda o'yinni tashkil qilishda pedagogning kasbiy tayyorgarligi, uning pedagogik uzoqni ko'ra bilishi alohida ahamiyatga ega. Bolada o'yinga qiziqish uyg'otish, o'qituvchi bolalarning rivojlanishidagi muhim omillarni, bilim, ko'nikma va odatlardagi haqiqiy o'zgarishlarni sezishi va ta'kidlashi kerak. U o'yinni to'g'ri tanlashga katta e'tibor beradi: u o'tkaziladigan vaqt va joyini, o'yinchilarning sonini, ularning motor tajribasini hisobga oladi. Pedagogik kuzatish o'qituvchiga o'yinni boshqarish, bolalarning harakatchan xatti-harakatlarini tuzatish uchun

zarur usullarni tanlash imkonini beradi. Birinchi kichik guruhda o'yinlar oddiy va qulay syujet bilan o'ynaladi.

O'yin qahramonlari bolalarga yaxshi tanish (mushuk, sichqon, qushlar). Bolalar ular bilan hayotda uchrashgan yoki ertaklar, rasmlar yordamida tanishgan. O'yinda bolalarni harakat jarayoni o'ziga jalb qiladi: yugurish, ushlar, otish. Harakatlarning rivojlanishini boshqarish bu erda syujet yordamida amalga oshiriladi, bu butunlay tarbiyachining ijodiga bog'liq. O'yinda barcha bolalar bir xil rollarni bajaradilar, har bir bola esa o'z harakat qobiliyatiga qarab individual harakat qiladi. Xuddi shu harakat turli vaziyatlarda amalga oshiriladi. O'yin davomida kattalar bolalarni qiziqtirishga harakat qiladi, ularga harakatlar naqshini ko'rsatadi, ularga signal bo'yicha harakat qilishni, oddiy qoidalarga bo'ysunishni o'rgatadi.

O'qituvchi o'yinda bosh rollarni o'zi bajaradi, uni hissiy va obrazli bajaradi. Turli atributlar o'yinni jonlantiradi: hayvonlar tasvirlari bilan medalyonlar, qalpoqchalar, "ajoyib" uylar. Ularning yordami bilan bolalar tasvirga osongina kirishadi, qahramonga taqlid qilishadi. Bolalar matnli o'yinlarga juda qiziqishadi. So'zlar o'yin mazmunini ochib beradi, bolaga uning qoidalarini bajarishga yordam beradi. O'yin mashqlari (biz oqimdan sakrab o'tamiz, to'pni uyga tashlaymiz) bolalarga ular uchun qiyin bo'lgan ba'zi harakatlar turlarini (otish, sakrash va hokazo) o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Bu erda bilvosita usullar bilan bir qatorda to'g'ridan-to'g'ri o'qitish usullari qo'llaniladi [5,6,7].

O'qituvchi mashqni ko'rsatadi, uning bajarilishini nazorat qiladi, agar kerak bo'lsa, uni yana takrorlashni taklif qiladi, bolalarni sa'y-harakatlari uchun rag'batlantiradi. Ikkinchi yosh guruhda ochiq o'yinlar oddiy syujet va oddiy qoidalar bilan ajralib turadi, ammo ularga kiritilgan harakatlar yanada xilma-xil bo'ladi (kubga ko'tarilish, sakrash va o'yinchog'ini olish va boshqalar). Bolalarni o'ynashga o'rgatish kerak. O'yinning borishiga ta'sir qiluvchi muhim moment - bu o'qituvchining tushuntirishi. U bolalarga hissiy, ekspressiv tarzda beriladi, majoziy syujet hikoyasidan foydalaniladi, bu bolaning o'ynoqi tasvirga yaxshiroq aylanishiga yordam beradi. O'qituvchi bolalar bilan birgalikda o'ynaydi, asosiy va ikkinchi darajali rollarni bajaradi, o'yinchilarning joylashishini, ularning munosabatlarini, vosita harakatlarining obrazli bajarilishini nazorat qiladi, bolalarni birgalikda harakat qilishni o'rgatadi.

O'yin harakatlarining mazmuni bolalar uchun tushunarli bo'lishi muhimdir. Bu ularning motor faolligini oshiradi. Xuddi shu o'yin 2-3 marta o'zgarishsiz takrorlanadi, keyin unga yangi qoidalar va yangi harakatlar kiritiladi, o'tkazish shartlari o'zgartiriladi. Tanish o'yinning o'zgaruvchan mazmuni uning tarbiyaviy ahamiyatini oshiradi. Astasekin o'qituvchi bolalarni o'yinda mas'uliyatli rollarni o'ynashga o'rgatadi. Rol tayinlashda u buyruqni bajarishga harakat qiladi. Bolalar o'yin mashqini bajarayotganda, o'qituvchi buni tushuntiradi va ko'rsatadi, ko'pchilik uchun qiyinchilik tug'diradigan daqiqalarga to'xtalib o'tadi. Bu yoshda bola o'yin mashqini faqat umumiy ma'noda takrorlashi mumkin. O'rta maktabgacha yoshdagi o'yinlarning ko'pchiligida harakatlarning mazmunini va o'yinchilar o'rtasidagi munosabatlarning xarakterini aniqlaydigan batafsil syujetlar mavjud. Qahramonlarning harakatlari haqiqatga mos keladigan o'yinlar muhim o'rinni egallaydi. Syujetli mobil o'yinni o'tkazar ekan, o'qituvchi bolalarga uning nomini aytadi, o'yin qoidalarini ta'kidlab, mazmunini belgilaydi, har bir qahramonning harakatlarining ma'nosi va xususiyatlarini ta'kidlaydi, o'yinchilarga qiyinchilik tug'diradigan harakatlarni ko'rsatadi. Bolalar o'yin shartlarini tushunishlariga, uning motor mazmuni haqida yaxshi tasavvurga ega bo'lishlariga ishonch hosil qilish muhimdir. Keyin

o'qituvchi o'yinchilar o'rtasida rollarni taqsimlaydi. Rahbarning roli birinchi navbatda uni eng oladigan faol, baquvvat bolaga, keyin esa guruhning barcha boshqa bolalariga ishonib topshiriladi. Asosiy rol uchun bolani tanlash o'qituvchisi tomonidan turtki bo'ladi. O'yinda kattalar barcha o'yinchilar bilan teng ravishda harakat qiladi, harakatlarni to'g'ri bajarish bo'yicha ko'rsatmalar beradi, bolalarning motor harakatlarini baholaydi va jismoniy faoliyatni tartibga soladi. Tanish o'yin takrorlanganda uning variantlari yaratiladi: bolalar tomonidan bajariladigan harakatlar o'zgaradi, o'zini o'zi boshqarishni talab qiladigan qoidalar yoqiladi, o'yinchilarni tashkil etish shakli o'zgartiriladi. O'yin mashqlarida ma'lum bir natijaga erishish uchun sharoitlar yaratiladi.

O'yin vazifalari ("kim tezroq", "kim keyinroq tashlaydi", "kimning uy chasi tezroq quriladi") raqobat xarakteriga ega. Bunday vazifalar bolalarni tez harakat qilishga undaydi, ularni jamoada o'z harakatlariga mas'uliyatli bo'lishga o'rgatadi va umumiy maqsadga erishishga olib keladi. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalarning ochiq o'yinlarida syujetning o'yin-kulgilari endi unchalik muhim emas, tasvirlar bo'lmagan o'yinlar soni ortib bormoqda. O'yin qoidalari yanada murakkablashadi, ular bolaning xatti-harakatlarini nazorat qilish qobiliyatini shakllantiradi. Bolalarga o'yin vaziyatining o'zgarishiga darhol javob berish, jasorat, qat'iyat, chidamlilik va jamoaning manfaatlariga muvofiq harakat qilish vazifasi yuklanadi. Ochiq o'yinlarning barcha turlari, jumladan, uchastkasiz, musobaqalar bilan estafeta o'yinlari qo'llaniladi. O'yinni tushuntirayotganda o'qituvchi boshidan oxirigacha uning mazmunini ochib beradi, so'ngra savollar yordamida qoidalarni aniqlaydi, she'riy matnlarni mustahkamlaydi, agar ular o'yinda bo'lsa, bolalardan birini mazmunini takrorlashga taklif qiladi. Shundan so'ng, fazoviy terminologiyadan foydalanib, o'qituvchi o'yinchilarning joylashishini ko'rsatadi va rollarni taqsimlaydi. U ma'lum pedagogik vazifalarni yangi bolani rag'batlantirish, faolning misolida jasur bo'lish qanchalik muhimligini ko'rsatish asosida boshlovchini tayinlaydi, bolalarni boshlovchini tanlashga taklif qiladi, haydovchini "sehrli tayoq", sanoq qofiyasi.

O'yin davomida u bolalarning harakatlari va munosabatlarini kuzatib boradi ularning o'yin qoidalariga rioya qilishini nazorat qiladi, turli usullardan foydalangan holda jismoniy faollikni oshiradi: yugurish uchun masofani oshiradi, qochish bilan o'yinlarda intensiv harakatlar davomiyligini o'zgartiradi, o'yin matnidan oqilona foydalanadi (matn faqat o'yin boshida to'liq takrorlanadi, kelajakda u kamayadi va bolalar faqat harakatga undaydigan so'zlarni talaffuz qiladilar), bir vaqtning o'zida 2-3 haydovchini tayinlaydi. Bunda nafaqat jismoniy yuk, balki o'yinning hissiy boyligi ham ortadi [8,9]. O'yinni sarhisob qilar ekan, o'qituvchi bolalar qanday qilib muvaffaqiyatga erishganini, nima uchun "tuzoq" ba'zi o'yinchilarni tezda ushlaganini, boshqalari esa ushlanmaganligini tahlil qiladi.

**Muhokama va natijalar.** Natijalarni muhokama qilishda bolalar ishtirok etadilar. Bu ularni o'z harakatlarini tahlil qilishga o'rgatadi. O'yin takrorlanganda, maktabgacha yoshdagi bolalar mustaqil ravishda uning variantlarini yaratishni o'rganadilar: ular yangi syujetlar, yanada murakkab o'yin vazifalari va qoidalarini o'ylab topadilar, turli xil harakatlar kombinatsiyasini yaratadilar. Kattaroq maktabgacha yoshda estafeta o'yinlari keng qo'llaniladi. Estafeta o'yinlarida ishtirok etish uchun ishtirokchilar soniga teng ikki yoki uchta jamoa tuziladi. O'qituvchi o'yin mazmuni va qoidalarini, g'olibni aniqlash shartlarini aniq va izchil tushuntiradi. Musobaqa boshlashdan oldin, har bir kishi undan nima talab qilinishini tushunishi va o'yinga moslashishi uchun mashq o'tkazish kerak. Dastlab, bolalarga har xil turdagi

harakatlar (yugurish, ikki oyoqqa sakrash) bilan, keyin juftlashgan va yaqinlashib kelayotgan oddiy estafeta poygallari taklif etiladi. Ular oddiy estafetadan farq qiladi, chunki bolalar juft bo'lib harakatlarni bajaradilar. Biroq, faqat jamoaviy o'yinlar va estafeta o'yinlari o'tkazilmasligi kerak. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar uchun qiziqarli va qiziqarli hikoyaga ega o'yinlar. O'yin faoliyatiga rahbarlik qilib, o'qituvchi rejada, murakkab qo'shma o'yinlar syujetlarini joylashtirishda, qiyin va mas'uliyatli vazifani, topshiriqni bajarish, o'z harakatlarini baholash qobiliyatida mavjud bo'lgan bolalar mustaqilligining eng kichik namoyon bo'lishini rag'batlantiradi.

**Xulosa.** Harakatli o'yinlarda bolaning shaxsiy rivojlanishi uchun katta imkoniyatlar mavjud. Maqsadli pedagogik ta'sirga ega ochiq o'yinlar, vosita qobiliyatlarini tarbiyalash bilan bir qatorda o'zini namoyon qilish mustaqillik, ijodkorlik, o'zini o'zi tasdiqlash qobiliyatini rivojlantirishni rag'batlantiradi. Birgalikda o'yin faoliyati keyingi hayotda ko'pincha barqaror bo'lib chiqadigan va ko'pincha shaxsning umumiy yo'nalishini oldindan belgilab beradigan qiymat yo'nalishlariga dastlabki yo'nalish beradi. Mobil o'yinlarning, umuman o'yinlarning paydo bo'lishi uzoq o'tmishda ildiz otgan. Tarixan har bir xalq o'ziga xos milliy o'yinlarini jamlagan. Ular o'yinchilarning butun guruhlarini faol vosita faoliyatiga jalb qildilar. Qoida tariqasida ko'chada olib borildilar, buning natijasida ular davolanishning muhim vositasiga aylandi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy tarbiya amaliyotida sport mashqlari muhim o'rin tutadi. Jismoniy mashqlari tananing asosiy mushak guruhlarini, suyaklar, nafas olish tizimlarining rivojlanishiga hissa qo'shadi, metabolizmni oshiradi, umumiy jismoniy tayyorgarlik darajasini oshiradi. Jismoniy mashqlari va harakatli o'yinlar bolalarda kuchli irodali ko'nikmalar, yorqin hissiy tajribalarning namoyon bo'lishiga yordam beradi. Bularning barchasi nafaqat jismoniy, balki bolalarning shaxsiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Muhtasar qilib aytganda muntazam jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanish maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar salomatligi, normal rivojlanishi va a'zolar sistemasini gormonik rivojlanishini rag'batlantiradi.

#### Адабиётлар/Литература/References:

1. Ruzmatovich U. S. et al. INCREASING THE ACTIVITY OF SCHOOL-AGED CHILDREN //World Bulletin of Social Sciences. – 2022. – T. 8. – C. 49-51.
2. Shahbazova G. Physical Culture Of Preschool Children //Journal of Academic Leadership. – 2022. – T. 21. – №. 1.
3. Shahbazova G., Alisher U. THE IMPORTANCE OF WATER HARDENING OF PRESCHOOL CHILDREN //INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876. – 2022. – T. 16. – №. 3. – C. 41-45.
4. Shahbazova G. General hardening of children //INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876. – 2022. – T. 16. – №. 3. – C. 46-50
5. Sanjarbek U., Yokutkhon K., Olimakhon K. MODERN PEDAGOGICAL AND INFORMATION-COMMUNICATION TEACHING A FOREIGN LANGUAGE USING TECHNOLOGY //INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876. – 2022. – T. 16. – №. 5. – C. 103-108.
6. Ruzmatovich U. S. et al. PROCESSES OF ORGANIZATION OF TECHNICAL, TACTICAL AND PHYSICAL PREPARATION IN NATIONAL WRESTLING TRAINING //INTERNATIONAL

JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876. – 2022. – Т. 16. – №. 3. – С. 65-68.

7. Ураимов С. Р. ҲАРБИЙ-ТЕХНИКА ВА ГУМАНИТАР ЛИЦЕЙЛАР ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛАШ //Central Asian Academic Journal of Scientific Research. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 169-175.
8. Матаева Р. С., Дунаев К. Ш., Ураимов С. Р. ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА СТАРШЕКЛАСНИКОВ НА ОСНОВЕ СПОРТИВНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА К ФИЗИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ //ББК 75.1 А-43 Ответственный редактор. – 2021. – С. 191.

# SCIENCEPROBLEMS.UZ

## ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

*№ 5 (4) – 2024*

## АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

## ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари**” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

**Муассис:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

**Таҳририят манзили:**

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

**Боғланиш учун телефонлар:**

(99) 602-09-84 (telegram).